

— Многа перамен адбылося за 15 год. Сярод гэтай змянялівасці вы заставаліся пэўным сабе на шляху культурна-соцыяльнага адраджэння. Вы адбілі ў сваіх творах быт селяніна, далі абразкі змаганьня. Вы арганізавалі трупы, якая набывае вялікія сымпаты ад тых, дзеля каго ставіць спектаклі. Прафэсура Універсітэту Вас вітае.

— Ад гарачага сэрца вітае цябе Інбелкульт,—гаворыць Якуб Колас;— Вітае, як лепшага сына народу. Твае думы з ім. 15 год ты моцна трымаў сьцяг святла й нёс яго ў цёмныя куточки й відаў зярняты засева Яны ўвышлі, і мы нізка табе кланяемся.

Ад прафсаюзу раб'асветы вітае т. Ахрамовіч і адзначае работу Галубка.

— Галубок у сваіх п'есах высьмейвае буржуазію. Ён паказвае, як зараджаецца пролетарыят. Творы Галубка даюць магчымасць чэрпаць матар'ялы для выхавання моладзі, і ў гісторыі клясавай барацьбы Галубок зойме пачэснае месца.

І пэлы шэраг прывітаньняў ад вучняў, студэнтаў, артыстаў, моладзі ліюцца ад шчырага сэрца Галубку. Ільлінскі ўспамінае супольную працу ў Беларускам Дзяржаўным Тэатры. Апаціонак ад студэнтаў Б. Д. У., Паскробка ад студэнтаў В. І. С. Г. і Галубок верыць, што новыя кавалі скуюць сусьветны інтэрнацыянал, што новыя аграномы й каморнікі размяркуюць зямлю й там, дзе цяпер топчацца панскі конь.

Александровіч ад студэнтаў падтэхнікуму падносіць адрас і чытае цэлы шэраг прывітальных вершаў сваіх сяброў. А вос студэнт-рабфакавец:

— Калі-б спытаць, чые мы творы лепш ведаем, мы адкажам Галубка— і Галубок з імі.

Вітаюць і ад акрайных клябаў і ад двіццачых дамоў, для якіх Галубок ня раз уладжваў дармовыя спектаклі.

Повна зацягнуліся вітанні. У бурных воплесках, у гуках беларускай марсэльезы ўсе шанавалі юбіляра. Зіхацела ўрачыстасць, якую толькі пра-

цоўны люд пад чырвонымі сьцягамі вольнай зямелькі і можа ўладзіць свайму сыну. Чулася, што Галубок блізка дайшоў сэрца працоўнай гушчы, якая горача і шчыра ўмее й прывітаць свайго добрага працаўніка.

Пасля ўрачыстага пасяджэння трупы Галубка гожа адыграла яго п'есу «Ганка» з быту панскага. Ад шчырага сэрца ўсе пасьмяяліся над гніўным панскім гняздом і яго паралюшовымі птушанятамі, запалючыся нявяснаю ненавісьцю да ўсіх тых, што яшчэ ня спораны з гнёздаў, што яшчэ разьлітваюць над заходнімі блакітамі і высмоктваюць сокі з працоўных гушчаў. 29 красавіка—гэта сьветлая старонка з гісторыі разьвіцця беларускага тэатру й яго дзеячоў. Ва ўвесь рост на ёй—Уладыслаў Галубок.

А. Рэна.

3 майго жыцця.

(Аўтабіяграфічны нарыс).

Радзіўся 19-га студзеня (ст. ст.) 1892 году ў Капылі Слуцкага павету, Менскай губэрні. Бацькі займаліся хлеба-робствам; апроч таго, бацька меў адукацыю вятэрынара. З двух братоў і дзвёх сёстраў я быў старэйшы. На 15 годзе жыцця скончыў капыльскую пачатковую школу. Жаданьне бацькоў і настаўнікаў было пусьціць мяне на педагогічнаму шляху, а маё—вучыцца дзе-то ні было. Але лёс судзіў другое: неўзабаве памёрла маці, бацька запіў, і на мяне, як на старэйшага, лёг увесь цяжар гаспадарскае працы. Цяжкая праца, боль душы за сям'ю прымушалі шукаць уцехі, і гэтай уцехай была кніжка, якая і на полі ў часы спачынку, і па дарозе да хаты ці на поле, і дома да глыбокай ночы была маім сябром. У гэтую пору яшчэ клекатаў прыліў рэволюцыі 1905 году, і маё маладое сэрца імкнулася бліць капляй гэтай стыхіі. Капыль у той час жыў нейкім асабістым ад іншых глухіх куткоў жыццём: моладзь складала розныя гурткі ў залежнасці ад сталасці, а разам з гэтым і патрабоды душы. Былі і асьветныя, істнаваўшыя

яўна, і тайныя політычныя, былі і адпавядаўшыя тэй і другой меце разам. Я, Чарнушэвіч (беларускі паэта) і іншыя прагнёмся ўсёй душой мець сувязь з гэтымі гурткамі і, здаецца, у 1908 годзе знаёмімся з выдатнымі ўдзельнікамі рэвалюцыйнага руху Капыля (Жылуновічам, Станілевічам) і ўваходзім роўнапраўнымі сябрамі ў іх гурток. Душа рвецца к дзейнасці; хочацца шырокага размаху, але рэвалюцыйны прыліў супакойваецца, мацнее сіла рэакцыі; Капыль да 1905 году ня бачыўшы настаянчага паліцэйскага, цяпер дрыжыць ад конных і пешых стражнікаў.

Яшчэ на школьнай лаўцы ў многіх маіх таварышоў меўся нахіл пісаць; спрабаваў і я, але гэтае пісаньне вылівалася ў няграбныя сатыры, якія пушчаліся па адрасу адзін другога. Але к гэтай пары ўжо некаторыя пачалі друкаваць свае творы; у Капыль нейкім чынам папала «Наша Ніва», дзе Жылуновіч прымаў ужо відны ўдзел. Вось выпадак, які штурхнуў мяне да літаратурнай працы. Прыходзіць да мяне ў гумно, дзе я малаціў, Хведар Чарнушэвіч і кажа:

„Вось я напісаў некалькі вершаў па-беларуску і думаю паслаць у «Нашу Ніву»; можа ты што-небудзь напішаш, дык разам пашлём“.

Я напісаў прозаічны жарт «Ласун», які можа праз тыдзень быў надрукаваны ў № 52 «Нашае Нівы» за 31 сьнежня 1909 году. З гэтай пары пачынаецца пастаяннае супрацоўніцтва ў «Нашай Ніве» раней прозай, а пасля поэзіяй, і наогул літаратурная праца ў беларускай прэсе.

К 1910 году ў Капылі засноўваецца нашым гурком выдавецтва рукапіснага журналу „Зара“ на расійскай мове, а праз некаторы час журналу—«Голас Ніву» таксама на расійскай мове і журналу на мове беларускай (назвы ня памятаю), дзе таксама прымаю ўдзел; апроч гэтага, супрацоўнічаю ў журнале «Агні», які выдаваўся ў Кіеве.

Але ўжо Капыль і яго жыцьцё пачынае нездавальняць маіх духоўных

патраб, і душа рвецца к больш культурнаму цэнтру, хочацца паглядзець на сьвет. І вось у канцы 1911 году пры дапамозе Станілевіча, які зрабіў уплыў на бацьку, і пры яго дапамозе адначасна з ім пераехаў у Пецярбург. Цяжка было першыя часы: жыцьцёвы запас выходзіў з кішэні, а працы ня было, і ня раз, праходзячы мастамі праз Няву, лезьлі ў галаву дрэнныя думкі...

Потым завялося знаёмства й зналася праца. Шум роднай прыроды зьмяніўся на шум заводзкіх машын, якія першы раз палыхалі, а потым мяне спадабалі, і спадабаў іх я... Рабочыя, сьперш паглядаўшы на мяне коса, потым зразумелі мяне і пабратаўся я з імі. Матар'яльная забяспека таго часу было кепская, але для душы было многа стравы. І тут увесь вольны час я аддаю кніжцы і пяру, уваходжу ў сябры клюбаў, знаёмлюся з літаратарамі, бываю на сходах гуртку маладых расійскіх пісьменьнікаў пад старшыняством Чалыгіна, трымаю цесную сувязь з беларускім выдавецтвам «Загляне сонца і ў наша ваконца» і супрацоўнічаю ў яго журнале «Маладая Беларусь».

Але надышоў год прытыву, які крута павярнуў жыцьцё і разьбіў мае маладыя спадзевы. У восені 1913 году я быў забраны на вайсковую службу і назначаны ва флёт. Кранштатт, які пасля мы называлі другім Сахалінам, павінуў надта кепскае ўражаньне; штодзённыя муштры выбівалі з галавы кожную іскру жывога пачуцьця, дні здаваліся гадамі і думалася, што гэтаму ня будзе ні прасьвету ні канца. Але праз чатыры месяцы папаў у машынную школу, дзе вальней удыхнуў і аддаўся ўсёй душой навучаньню тэхнікі. Праз два гады вытрымаў экзамены на штатнага машыніста і на машыннага старшыню, але асьвету ў гэтай галіне цягнуў далей, рыхтуючыся на ступень механіка другога разраду.

З 1915 году пачынаю жыцьцё сапраўднага марака... Наведваюся часта ў розныя гарады Прыбалтыкі, атрымліваю баявое крашчэньне. Але гэтае

пачынае давіць грудзі, хочацца ўцячы ад гэтага страхачця, але, закованы ў бранявыя сьценны, ня мог выбрацца. Ніколі, нідзе ня можа быць готулькі думак, мукаў душы, як тут, у гэтых абставінах, калі адрэзаны ад людзкога і свайго жыцця і думаеш аб магчымасьці сьмерці. Можна міліёны раз мігнуць перад вачыма розныя вобразы, родная сям'я. Толькі і адпачнеш душой, калі ўп'ешся вачыма ў шырокую даль мора і пад яго гоман супакоішся, нібы засьнеш.

Ня глядзячы на ўсё прыгнёт з боку маючых уладу, на караблэх кіпела жыццё, кавалася моцная воля і вітаў здаровы дух. Трумы—гэтыя норы—ня раз агалашаліся клічам незадаволення, і гэты кліч нярэдка выліваўся яўна наверх. Былі выпадкі, калі матросы голасна заяўлялі свой пратэст на конт харчу, і іх патрабаванні здавальняліся. А былі выпадкі, калі ўчыняліся, нават, пакусы на шкодных асоб.

І гэты цесны саюз, гэтае братэрства не давала заснуць майму пачуццю і я разам з пакрыўджанымі зліваў свой голас.

У 1917 годзе быў камандыраваны ў Універсітэт Салдат-Рэспубліканцаў пры Пецярбургскім Дзяржаўным Універсітэце і спадзяваўся, астаўшыся там, працягнуць асвету, але бойкі за аўладаньне Рыжаскай затокай адцягнулі мяне назад і прымусілі быць сьведкай яе падзення.

За час рэвалюцыі траплялася прымаць удзел ва ўсіх стадыях яе ходу ў Пецярбурзе, і займаць шмат адпаведных выбарных пасадаў па месцу службы.

У час, калі немцы займалі Гельсінгфорс, я быў камандыраваны морскай уладай у Ніжні-Ноўгарад, як член эвакуацыйнай камісія для адачы маемасці Сьвяабарскага порта, дзе 2-га ліпеня і быў цяжка ранены двума асобамі Тамердзьяро і Шахавым, з якой прычыны — і па гэты час невядома. Праляжаўшы 11 месяцаў у больніцы, атрымаў пасаду ў Ніжатародзкім порце,

дзе і праслужыў да 7-га жніўня 1921 году, пасля чаго быў загадам Наркамасьветы адазван у Менск.

А. Гурло.

* У сьнежны гэтага году спаўняецца *пятнаццаць гадоў літарацкай працы* беларускага пісьменьніка *Цішкі Гартнага*. У нумары 25 «Наша Ніва» за 4 сьнежня 1908 году была надрукавана яго першая корэспандэнцыя з мястэчка Капылю, у якой Цішка Гартны апісаў настрой капыльскага жыхарства, апаўшы ў брудную будзёншчыну пасля ўздыму 1905—6 гадоў.

* Цішкай Гартным знойдзены і прывезены ў Менск *рукапісы нябожчыка Ф. Шантыра*. Рукапісы хаваўся ў адной яго сястры, Гурскай, якая пражывае ў м. Слуцку. Яны адносяцца да першага перыяду творчасці пісьменьніка, 1910—1912 г. г. і пазьнейшых гадоў. Рукапісы ёсьць на беларускай, польскай і расійскай мовах, якімі добра валодаў Ф. Шантыр і на якіх у пачатку свае літарацкай працы спрабаваў пісаць. Сярод знойдзеных рукапісаў ёсьць 12 вершаў, некалькі абразкоў поэтычнай прозы і апавяданьні «К волі», «Пад шум лесу», «Адзінокі», «У вялікі дзень», «Песьня прарваная» і інш. Больш пазьнія рукапісы Ф. Шантыра на вялікую шкоду дзесьці прапалі.

* 29 ліпеня ў Слуцку на політычна-педагагічных курсах адбыўся *вечар разьвітаньня з песьняром Я. Коласам*, які чытаў слухачом метадыку роднай мовы. Я. Коласа шчыра віталі ўсе слухачы курсаў, зрабіўшы яму овацыю.

* Рэжысэр Беларускага Дзяржаўнага Тэатру Е. Міровіч напісаў гісторычную драму «Каліноўскі» — з часоў польскага паўстаньня 1863 г., якая пойдзе ў Б. Д. Т. ў наступным сезоне.

* Загадчыкам мазырскага павятовага аддзяленьня госархіву т. Доўгаполавым знойдзена *грамата Магдэбургскага права*, дараваная Мазыру польскім каралём Янам Трэцім. Грамата памечана 1680 г. і напісана на